

ΔΕΛΤΙΟΝ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡΙΘΜ. 2

**Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ**

ΕΚΔΟΣΙΣ 2

ΑΘΗΝΑΙ 1924

167

Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΤΟ ΝΕΟΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΥΛΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ *

ΤΑΞΙΣ Α'

Είς τήν Α' τάξιν πρέπει νά ἀσκηθῆ ὁ μαθητής νά γράφῃ σωστά τὰ ἀκόλουθα:

- 1) νά ἀποδίδῃ τὰ ἀκουόμενα φωνητικά στοιχεία ἐκάστης γνωστής λέξεως μέ ἀντίστοιχα γράμματα,
- 2) νά χωρίσῃ ἀπ' ἀλλήλων τὰς λέξεις τῶν γραφομένων ἀπλῶν φράσεων,
- 3) νά διακρίνῃ τήν τονίζομένην συλλαβήν ἐκάστης λέξεως,
- 4) νά μεταχειρίζεται προσηκόντως τὸ τελεῖον,
- 5) νά διακρίνῃ τὰς λέξεις ὅσαι δέχονται πνεῦμα,
- 6) νά θέτῃ τὸν τόνον καί τὸ πνεῦμα εἰς τὸ δεῦτερον φωνήεν τῶν διφθόγγων,
- 7) νά γράφῃ μέ κεφαλαίον τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῶν ὀνομάτων ἀνθρώπων καί τόπων, ὡς καί τὸ ἀρχικὸν ἐκάστης προτάσεως (κυρ. περιόδου),
- 8) νά μεταχειρίζεται προσηκόντως τήν τελείαν, τὸ ἔρωτηματικὸν καί τὸ ἐνωτικόν.

(*) Β. Δ. «Περὶ ὀρθογραφικῶν ἀσκήσεων εἰς τήν γλωσσικὴν διδασκαλίαν τῶν τριῶν πρώτων τάξεων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου» 12 Μαρτίου 1919, Ἐφημερὶς κυβερνήσεως 12 Ἀπρ. 1919, τεύχ. Α' ἀρ. 78.— Β. Δ. «Περὶ ὀρθογραφικῶν ἀσκήσεων διὰ τήν γλωσσικὴν διδασκαλίαν κτλ.» 17 Ὀκτ. 1923, Ἐφημ. κυβερν. 31 Ὀκτ. 1923, τεύχος Α', ἀριθμ. 313.— Πράξις ἐκπαιδ. συμβουλίου 311, 1 Νοεμβρίου 1919.

Πρὸς κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω, εἶναι ἀνάγκη νὰ διδαχθοῦν σὲ μαθηταὶ 1) τὰς ἀκολουθοῦσας γ ρ α μ μ α τ ι κ ᾶ ς ἔ ν ν ο ῖ α ς: πρότασις, λέξις, συλλαβή, φωνή (φθόγγος), γράμμα, φωνήεν, σύμφωνον («ἔσα δὲν εἶναι φωνήεντα»), δίφθογγος, ὄνομα, προσέτι δὲ τὰ κεφαλαῖα, μικρὰ καὶ τὸ τελικὸν ς, καὶ 2) τὰ ἀκόλουθα ὀ ρ θ ο γ ρ α φ ι κ ᾶ σ η μ ε ῖ α: τόνος, ὄξεϊα, περισπωμένη, πνεύματα, φιλή, δασεῖα, τελεία, ἐρωτηματικόν, ἐνωτικόν.

Ὅρθογραφικοὶ κανόνες.*

1. Σὲ κάθε λέξη προφέρομε μιὰ συλλαβὴν δυνατώτερα ἀπὸ τις ἄλλες. Στὴ συλλαβὴ αὐτὴ γράφομε ἓνα τόνο.

2. Πνεῦμα γράφομε σὲ κάθε λέξιν ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ φωνήεν ἢ ἀπὸ δίφθογγον.

3. Οἱ δίφθογγοὶ παίρνουν τὸν τόνο καὶ τὸ πνεῦμα στὸ δεῦτερον φωνήεν.

4. Μὲ κεφαλαῖα γράφομε τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν τόπων.

5. Σὲ κάθε πρότασιν γράφομε τὸ πρῶτον γράμμα κεφαλαῖον.

6. Σὲ κάθε λέξιν, ποῦ τελειώνει σὲ (σ), γράφομε ς τελικόν.**

7. Ἐνωτικὸν σημειώνομε ὅταν κόβεται ἡ λέξις στὸ τέλος τῆς σειρᾶς.

8. Ἐκεῖ ποῦ τελειώνει μιὰ πρότασιν γράφομε τελείαν.

9. Ἐρωτηματικὸν γράφομε στὸ τέλος ὅταν ρωτοῦμε.

Γ ρ α μ μ α τ ι κ ᾶ ς ἔ ν ν ο ῖ ε ς: πρότασιν, λέξιν, συλλαβὴν, φωνήν (φθόγγον), γράμμα, φωνήεν, σύμφωνον («ἔσα δὲν εἶναι φωνήεντα»).

* Βλέπε ἀκόμη καὶ ὅσα συμπληρωματικὰ λέγονται εἰς τὴν σελ. 16.

** Εἰς τὸν κανόνα αὐτὸν καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κατωτέρω, αἱ παρενθέσεις, αἱ περιχλειούσαι γράμματα ἢ καταλήξεις, δηλοῦν ὅτι ὁ διδάσκαλος, ἀπαγγέλλων τὸν κανόνα, θὰ προφέρῃ τὸ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἀναγραφόμενον ὡς ἦχον καὶ ὄχι μὲ τὴν ὀνομασίαν τῶν ψηφίων του. Ἐδῶ λ.χ. θὰ εἴπῃ: σὲ κάθε λέξιν ποῦ τελειώνει σὲ σσσ, καὶ ὄχι: σὲ σίγμα.

Ἐπίσης κατωτέρω (κανόνες Β' τάξεως, ἀρ. 4): τὸ οοο (καὶ ὄχι τὸ ο μικρό), στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ο μικρό.

νήεντα), δίφθογγος, ὄνομα — κεφαλαία, μικρά, τελικό ς. Ὁρθογραφικὰ ἰσημεῖα τόνος, ὄξεϊα, περισπωμένη, πνεύματα φιλή, ἄσσεια, τελεία, ἐρωτηματικό, ἐνωτικό.

ΤΑΞΙΣ Β'

Εἰς τὴν Β' τάξιν πρέπει νὰ ἀσκηθῇ ὁ μαθητὴς νὰ γράφῃ σωστὰ τὰ ἀκόλουθα:

1) νὰ τὸ νί ζ η σωστὰ τὴν παραλήγουσαν καὶ τὴν βραχεῖαν συλλαβὴν (τὸ ε καὶ τὸ ο),

2) νὰ θέτῃ δ α σ ε ἰ α ν εἰς τὰς λέξεις τὰς ἀρχομένας ἀπὸ υ,

3) νὰ γράφῃ τὰς ρ η μ α τ ι κ ἄ ς κ α τ α λ ῆ ξ ε ι ς -ω -εις -ει (τρέχω, τρέχεις, τρέχει), καὶ νὰ τονίξῃ ὀρθῶς ἕσα ῥήματα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν: -ῶ -ᾱς -ᾱ (πηδῶ, πηδᾶς, πηδᾷ, πηδοῦν), -εῖς -εἶ (ἀογεῖς, ἀογεῖ),

4) νὰ γράφῃ τὰς ὀνομαστικὰς καταλήξεις -ες (πέτριες, βούσες, μῆνες), -ο (ξύλο, βουνό), -η (βρούση, βροχή), -ης (ναύτης, διαβάτης), -ος (γέρος, ἄνεμος),

5) νὰ γράφῃ ὀρθῶς τὰς ἀκολουθούσας λέξεις:

α') τὰ ἄρθρα ὁ, ἦ, τό, τοῦ, τῆς, τόν, τήν, οἱ, τά, τῶν, τοῦς, τίς,

β') τὰς προσωπικὰς ἀντωνυμίας: ἐγώ, ἐμένα, ἐμεῖς, ἐμᾶς, μου, μέ, μᾶς, ἐσύ, ἐσένα, ἐσεῖς, σεῖς, ἐσᾶς, σοῦ, σέ, οἷς, αὐτός, αὐτή, αὐτό,

γ') τὰς συχνοτέρας προθέσεις: μέ, σέ, γιά, ὡς, χωρίς, ἀπό, ἀντί,

δ') τὰ συχνότερα ἐπιρρήματα καὶ μόρια: κοντά, μαζί, ἴσια, ἐκεῖ, ἐδῶ, ἔξω, κάτω, ἐπάνω, πίσω, γύρω, τώρα, ὕστερα, τότε, ποτε, κάποτε, σήμερον, χτές, προχτές, αὔριο, μεθαύριο, γρήγορα, ἀκόμη, προῖ, πῶς, ἔτσι, χωρίς, διόλου, πόσο, τόσο, ὅσο, πολύ, λίγο, γαί, ὄχι, μάλιστα, μή,

ε') τοὺς συχνοτέρους συνδέσμοις: καί, κι, ἀλλά, ὅταν, γιατί,

ς') τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τοῦ ἑνα μέχρι τοῦ δέκα.

Πρὸς κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἀνάγκη νὰ διδαχθῇ ὁ μαθητὴς τὰς ἀκολουθοῦσας γραμματικὰς ἐννοίας: λήγουσα, παραλήγουσα, προπαραλήγουσα, βραχεῖα συλλαβή (ε καὶ ο), ἄρθρον, γένη, ρῆμα.

Ὄρθογραφικοὶ κανόνες *

1. Τὸ υ στὴν ἀρχὴ παίρνει δασεῖα (ὑπνος, ὕστερα).
 2. Ἡ προπαραλήγουσα παίρνει ὄξεϊα (ἄνθρωπος, θάλασσα, ἔφερα, ἥσυχος).
 3. Ἡ βραχεῖα συλλαβὴ παίρνει ὄξεϊα (τρέχω, βουνό).
 4. Τὸ (ω) στὸ τέλος τῶν ρημάτων τὸ γράφομε μὲ ω (τρέχω, τρώω, πηδῶ).
 5. Τὸ (ο) στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ο (βουνό, ξύλο, τὸν ἄνθρωπο). Μὲ (ω) γράφομε μόνο τὰ ὀνόματα τῶν γυναικῶν (Φρόσω, Μαριγώ).
 6. Ἡ λήγουσα τῶν ρημάτων παίρνει περισπωμένη (πηδῶ, πηδᾶς, πηδᾶ, πηδοῦν, ἀργεῖς, ἀργεῖ, κλαῖς).
 7. Τὸ (εσ) στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ε (πέτρες, βρούσες, μῆνες, καφέ).
 8. Τὸ (η) στὸ τέλος τῶν θηλυκῶν τὸ γράφομε μὲ η (βροχή, βρούση, φωτὴ, Ἑλένη).
 9. Τὸ (ος) στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ο (οὐρανός, ἄνθρωπος, γέρος, καλός).
 10. Τὰ ἄρθρα ὄ, ἦ οἱ δὲν παίρνουν τόνο.
 11. Τὰ ἄρθρα τῆς, τοῦ, τῶν παίρνουν περισπωμένη.
- Γ ρ α μ μ α τ ι κ ῆ ς ἔ ν ν ο ι ε ς* λήγουσα, παραλήγουσα, προπαραλήγουσα, βραχεῖα συλλαβὴ (ε καὶ ο), ἄρθρο, γένη, ρῆμα.

ΤΑΞΙΣ Γ'

Εἰς τὴν Γ' τάξιν πρέπει νὰ μάθῃ ὁ μαθητὴς νὰ γράφῃ σωστὰ τὰ ἀκόλουθα:

1) νὰ τ ο ν ῖ ζ η σωστὰ τὴν π α ρ α λ ῆ γ ο υ σ α ν, δταν εἶναι μακρά,

*) Βλέπε ἀκόμη καὶ ὅσα συμπληρωματικὰ λέγονται εἰς τὴν σελ. 16.

2) νὰ γράφῃ τὰς κατὰ λέξει τῶν ρημάτων εἰς ὄνω (ἀγκυλώνω, θολώνω), -εύω (γυροεύω, μαζεύω), -ίζω (ἀρχίζω, καθίζω), -ιάζω (ἀνατορχειάζω, ἀγκυλιάζω), -άβω (θάβω, σκάβω), -έρονω (δέρονω), -αίνω (ἀνεβαίνω, πηγαίνω),

3) νὰ γράφῃ τὰς ρηματικὰς κατὰ λέξει τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ ἐνεστώτος ὡς καὶ τῶν μετοχικῶν τύπων εἰς -όντας, -οντας, -μένος (πηδώντας, τρέχοντας, τελειωμένος),

4) νὰ γράφῃ τὰς κατὰ λέξει τῶν συνηθεστέρων ὀσιστικῶν τοῦ ἀναγνωστικοῦ τῶν τριῶν γενῶν εἰς τοὺς δύο ἀριθμοὺς καὶ ἕλας τὰς πτώσεις (ὀνομαστική, γενική, αἰτιατική),

5) νὰ τονίζῃ σωστὰ τὰ οὐδέτερα εἰς -α (μῆλα, χῶμα), καὶ τὰ ἀρσενικὰ εἰς -οι (ὄμοι), ὅσα τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν,

6) νὰ γράφῃ τὰς συνηθεστέρας κατηγορίας ὀσιστικῶν καὶ ἐπιθέτων εἰς -ώτης (στρατιώτης, Σουλιώτης), -ισσα (βασιλίσσα, γειτόνισσα, μέλισσα), -έλα (κανέλα, φουστανέλα), -ένιος (μολυβένιος, σιδερένιος), -ερός (γερός, φαρμακερός), -ικος (βλάχικος, κλέφτικος), -ικὸς (νησιτικὸς, πασιρικὸς, Κρητικὸς), -ικὸ (γιατρικὸ, μυστικὸ), -ιμος (νηστήσιμος, φρόνιμος), -ιμο (βράσιμο, γράψιμο), -ινος (πράσινος), -ινὸς (βραδινὸς, πασχαλινὸς), -ιος (ἄγοριος, τρύπιος), -ίσιος (ἀρνίσιος, βουνίσιος), -ωπὸς (κιτρινωπὸς),

7) νὰ χωρίζῃ εἰς τὸν συλλαβισμόν τὰ ἕμοια σύμφωνα,

8) νὰ σημειώσῃ τὴν ἔκθλιψιν,

9) νὰ γράφῃ τὰ ἀριθμητικὰ μέχρι τοῦ 100, τὰς ἀνωμύνας ἐκεῖνος, τέτοιος, ποιός, ὅποιος, πού, ἴδιος, ἄλλος, πόσος, ὅσος, τόσος, κανείς, κανένας, καμιά, καθείς, καθένας καὶ τὰ ἐπίθετα ὅλος, ὀλόκληρος,

10) νὰ γράφῃ τοὺς συχνότερους συνδέσμους καὶ τὰ ἐπιρρήματα: ἤ, εἴτε, λοιπόν, ἐπειδὴ, χάμω, τοιγύρω, μεταξύ, ἀπικρὺ, φέτος, πέρσι, ἄλλοτε, περισσότερον, καθὼς, ἴσως, βέβαια, δηλαδή καὶ

11) νὰ γράφῃ τὰς συνηθεστέρας λέξεις τοῦ κειμένου, καθὼς καὶ τὰς συγγενεῖς των.

Πρὸς κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω, εἶναι ἀνάγκη νὰ διδαχθῇ ὁ μαθητὴς τὰς ἀκολουθοῦσας γραμματικὰς ἐννοίας: μακρὰ

συλλαβή (η, ω, δίφθογγοι), πρόσωπον, ἀριθμός, πτώσις, ἐπίρρημα, οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἀριθμητικόν, ὑποκοριστικόν. λέξεις ἐτυμολογικῶς συγγενεῖς, ὡς καὶ τὰ ἀκόλουθα ὀρθογραφικὰ σημεῖα: θαυμαστικόν, εἰσαγωγικά, διαλυτικά.

I. Ὀρθογραφικοὶ κανόνες

Γενικοὶ τονικοὶ κανόνες

1. Ἡ παραλήγουσα παίρνει ὄξεϊα, ἔταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρὰ (καρφώνω, ζεσταίνω, μένω, παίρνω, φέρνω, πειράζω, νομίζω, βρούση, λύπη).

2. Ἡ λήγουσα στὰ ὀνόματα εἶναι μακρὰ καὶ ἔταν ἔχη α ἢ ι (ᾠρα, σημαία, χελώνα, ἀρκούδα, βαρκούλα, σκούπα, δίψα, καλύβα, σκάλα, ἐλπίδα, τρίχα, λαμπάδα, προσινάδα, ἀλυσίδα, μαρίδα, γίγας, ποιήρι, σκαλιστήρι, φασούλι, λουλουδί, παραμύθι, φρούδι, κελάρι, μανιτάρι, φίδι, τῆς γλώσσας, τῆς γυναίκας).

3. Ἡ μακρὰ παραλήγουσα παίρνει περισπωμένη, ἔταν ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα (μῆλο, ᾄμος, μῆνες, γυναῖκες). Δὲν ἀκολουθοῦν τὸν κανόνα τὸ ᾠστε, οὔτε, μήτε, εἶτε.

Τὸ α στὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι βραχὺ (μῆλα, δᾶρα, χᾶμα, αἷμα).

Τὸ οι καὶ τὸ αι στὸ τέλος εἶναι βραχέα (ᾄμοι, τοῖχοι, κοιμοῦμαι, θυμοῦμαι, θυμοῦνται).

Ρήματα

3. Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-ώνω) τὰ γράφομε μὲ δύο ω (ζυμώνω, καρφώνω, στρώνω).

Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-εύω) τὰ γράφομε μὲ ε υ (κλαδεύω, κοιτεύω, μαζεύω — ὀνειρεύομαι, παραξενεύομαι).

Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-ίζω) τὰ γράφομε μὲ ι (ἀρχίζω, καθίζω — φτερονίζομαι).

Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ (-ιάζω) τὰ γράφομε μὲ ι (ἀγκυλιάζω, βραδιάζω — βιάζομαι).

Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ (άβω) τὰ γράφομε μὲ β (ἀνάβω, σκόβω). Μὲ υ γράφομε μόνο το παύω.

“Όσα ρήματα τελειώνουν σέ (-έρονω) τὰ γράφομε μὲ ε (γέρονω, φέρονω). Μὲ αι γράφομε μόνο τὸ παίρωνω.

“Όσα ρήματα τελειώνουν σέ (-αίνω) τὰ γράφομε μὲ αι (ἀνεβαίνω, ζεσταίνω).

4. “Όσα ρήματα τελειώνουν σέ (-με) καὶ δέχονται τὸ ἐμεῖς τὰ γράφομε μὲ ε (στολίζομε, τρέχομε, πηδοῦμε).

“Όσα ρήματα τελειώνουν σέ (-μαι) καὶ δέχονται τὸ ἐγὼ τὰ γράφομε μὲ αι (ἔρχομαι, στολίζομαι, λυποῦμαι).

“Όσα ρήματα τελειώνουν σέ (-ται) καὶ δέχονται τὸ αὐτός, αὐτή, αὐτὸ τὰ γράφομε μὲ αι στὸ τέλος (ἔρχεται, σηκώνεται, γελιέται, κοιμᾶται).

“Όσα ρήματα τελειώνουν σέ (-τε) καὶ δέχονται τὸ ἐσεῖς τὰ γράφομε μὲ ε (δίνετε, σηκώνετε, γελᾶτε).

5. Τὸ (-μένος), (-μένη), (-μένο) στὸ τέλος τὸ γράφομε μὲ ε (ζορωμένος, δεμένη, καθαρισμένο).

6. Τὸ (-ώντας) μὲ τόνο τὸ γράφομε μὲ ω καὶ ὄξεια (πηδώντας, γελώντας).

Τὸ (-οντας) χωρὶς τόνο τὸ γράφομε μὲ ο (τρέχοντας, βλέποντας).

Ὅνοματα

7. Τὰ ἄρθρα τόν, τήν τὰ γράφομε μὲ τὸ ν στὸ τέλος ἔταν ἀκλουθῆ φωνῆεν ἢ κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, ντ, γκ (τὸν ἄνθρωπο, τήν Ἑλλάδα, τὸν κῆπο, τὸν παιέρα, τὸν ψαρά, τὴν Τήνο, τὸν μπακαλιάρο, τὸν ντολμά, (ἀλλὰ τὸ δράκο, τὴ νίκη, τὴ μητέρα, τὴ βρούση).

8. Τὰ ὀνόματα στὴ λήγουσα παίρνουν ὄξεια. “Όσα ἔχουν τὰ ἄρθρα τοῦ, τῆς, τῶν παίρνουν περισπωμένη (ἡ καρδιά, τὴν καρδιά, ἡ ὀκά, τὴν ὀκά, ἡ καλή, ἡ χρυσή, ἡ φωνή, τὴ φωνή, ἡ Ἀργυρώ, τὴν Ἀργυρώ, ἡ ἀλεπού, τὴν ἀλεπού— ὁ ψωμάς, τὸν ψωμά, ὁ ἀμαξάς, τὸν ἀμαξά, ὁ πραγματευτής, τὸν πραγματευτή, ὁ παππούς, τὸν παππού— τὸ ἀρνί, τὰ ἀρνιά, τὸ σκαμνί, τὰ σκαμνιά— τῆς καρδιάς, τῆς ὀκάς, τῆς φωνῆς, τῆς Ἀργυρῶς, τῆς ἀλεπούς, τοῦ ψωμά, τοῦ πραγματευτῆ, τοῦ παππού, τοῦ ἀρνιοῦ, τῶν πετροῶν, τῶν καλῶν παιδιῶν κτλ).

9. Τὸ (-ης) στὸ τέλος τῶν οὐσιαστικῶν τὸ γράφομε μὲ η (ναύτης, περιβολιάρης, θεοσιτῆς, μαθητῆς).

10. Τὸ (-ι) στὸ τέλος τῶν οὐδετέρων τὸ γράφομε μὲ ι (χέρι, μάτι, κλειδί, φαγί). Μὲ υ γράφομε τὸ βράδυ, δάκρυ, δίχτυ, στάχυ.

11. Τὰ ἄρτενικὰ σὲ (-ηδες) τὰ γράφομε μὲ η (περιβολάρηδες, καφετζηδες). Τὰ θηλυκὰ σὲ (-ίδες) τὰ γράφομε μὲ ι καὶ ὄξειτ (σταφίδες, σελίδες).

Τὰ ὀνόματα σὲ (-άδες) τὰ γράφομε μὲ ὄξειτ (λαυτάδες, πρᾶσινάδες, κυράδες, ψωμάδες, πρᾶματευτάδες).

12. Τὰ ὀνόματα τὰ γράφομε μὲ τὸ ἴδιο φωνῆεν σὲ ὄλον τὸν ἐνικὸ (ὁ κλέφτης, τοῦ κλέφτη, τὸν κλέφτη, ἡ νύφη, τῆς νύφης, ἡ πληγὴ, τῆς πληγῆς, τὴν πληγὴ, ἡ Ἀογυρῶ, τῆς Ἀογυρῶς κτλ.).

Ἐπιρρηματὰ

13. Τὸ (-ως) στὸ τέλος τῶν ἐπιρρημάτων τὸ γράφομε μὲ ω (ἀμέσως, πῶς, ἀλλιῶς).

14. Ἡ μακριὰ λήγουσα τῶν ἐπιρρημάτων παίρνει περισπωμένη (ποῦ, ἐδῶ, ἐκεῖ, ἀλλοῦ, καταγῆς, πῶς).

Γενικοὶ κανόνες

15. Τὰ ὅμοια σύμφωνα χωρίζονται στὸ συλλαβισμό.

16. Σὲ μιὰ λέξη γράφομε ἀπόστροφο, ὅταν ἐφυγε ἀπὸ τὸ τέλος τῆς φωνῆεν ἢ δίφθογγος.

Γραμματικὰς ἔννοιαι: μακριὰ συλλαβὴ (η, ω, δίφθογγος), δίχρονο, πρόσωπο, ἀριθμὸς, πτώση, ἐπίρρημα, οὐσιαστικό, ἐπίθετο, ἀριθμητικό, ὑποκοριστικό (χαϊδευτικό), λέξεις συγγενικές, ἔκθλιψη.

Ὄρθογραφικὰ σημεῖα: θρυμμοσπικόν, εἰσαγωγικά, διαλυτικά, ἀπόστροφος.

II. Σχηματισμοὶ γραμματικοί.

(Σχετικὰ μὲ τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας τῶν βλέπε παρακάτω, σελ. 17).

ρήματα

χάνω, χάνεις, χάνει, χάνομε, χάνετε, χάνουν.
 ἀγαπῶ, ἀγαπᾷς, ἀγαπᾷ, ἀγαποῦμε, ἀγαπᾶτε, ἀγαποῦν.
 ἀργῶ, ἀργεῖς, ἀργεῖ, ἀργοῦμε, ἀργεῖτε, ἀργοῦν.
 χάνομαι, χάνεσαι, χάνεται, χανόμαστε, χάνεστε, χάνονται.
 ἀγαπιοῦμαι, ἀγαπιέσαι, ἀγαπιέται, ἀγαπιόμαστε, ἀγαπιέστε,
 ἀγαπιοῦνται.
 κοιμοῦμαι, κοιμᾷσαι, κοιμᾶται, κοιμούμαστε, κοιμάστε,
 κοιμοῦνται.

ἄρθρα

	Ἄρσενικὸν	Ἐνικὸς Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
ὄνομ.	ὁ	ἡ	τὸ
γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ
αἰτ.	τὸν	τήν	τὸ
Πληθυντικὸς			
ὄνομ.	οἱ	αἱ	τά
γεν.	τῶν	τῶν	τῶν
αἰτ.	τούς	τίς	τά

οὐσιαστικά

ΘΗ-

*Ενικός

ὄνομ.	ἡ	πέτρα	ἡ	ἐλπίδα	ἡ	βρύση
γεν.	τῆς	πέτρας	τῆς	ἐλπίδας	τῆς	βρύσης
αἰτ.	τὴν	πέτρα	τὴν	ἐλπίδα	τὴ	βρύση

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	πέτρες	οἱ	ἐλπίδες	οἱ	βρύσες
γεν.	τῶν	πετρῶν	τῶν	ἐλπίδων	τῶν	βρυσῶν
αἰτ.	τις	πέτρες	τις	ἐλπίδες	τις	βρύσες

ΑΡΣΕ-

*Ενικός

ὄνομ.	ὁ	πατέρας	ὁ	ψωμάς	ὁ	ἐργάτης
γεν.	τοῦ	πατέρα	τοῦ	ψωμά	τοῦ	ἐργάτη
αἰτ.	τὸν	πατέρα	τὸν	ψωμά	τὸν	ἐργάτη

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	πατέρες	οἱ	ψωμάδες	οἱ	ἐργάτες
γεν.	τῶν	πατέρων	τῶν	ψωμάδων	τῶν	ἐργατῶν
αἰτ.	τοὺς	πατέρες	τοὺς	ψωμάδες	τοὺς	ἐργάτες

*Ενικός

ὄνομ.	ὁ	οὐρανός	ὁ	ἐμπορός
γεν.	τοῦ	οὐρανοῦ	τοῦ	ἐμποροῦ
αἰτ.	τὸν	οὐρανὸ	τὸν	ἐμπορο

ΟΥΔΕ-

*Ενικός

ὄνομ. χ. αἰτ.	τὸ	τραγοῦδι	τὸ	σίδηρο	τὸ	πρόσωπο
γεν.	τοῦ	τραγουδιοῦ	τοῦ	σίδηρου	τοῦ	προσώπου

ΛΥΚΑ

'Ενικός

ὄνομ.	ἡ	Φρόσω	ἡ	ἄλεπού
γεν.	τῆς	Φρόσως	τῆς	ἄλεπούς
αἰτ.	τῇ	Φρόσω	τῇ	ἄλεπού

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	ἄλεπούδες
γεν.	τῶν	ἄλεπούδων
αἰτ.	τις	ἄλεπούδες

ΝΙΚΑ

'Ενικός

ὄνομ.	ὁ	περιβολάρης	ὁ	καφές	ὁ	παππούς
γεν.	τοῦ	περιβολάρη	τοῦ	καφέ	τοῦ	παππού
αἰτ.	τόν	περιβολάρη	τόν	καφέ	τόν	παππού

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	περιβολάρηδες	οἱ	καφέδες	οἱ	παππούδες
γεν.	τῶν	περιβολάρηδων	τῶν	καφέδων	τῶν	παππούδων
αἰτ.	τούς	περιβολάρηδες	τούς	καφέδες	τούς	παππούδες

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	οὔρανοι	οἱ	ἐμποροί
γεν.	τῶν	οὔρανῶν	τῶν	ἐμπόρων
αἰτ.	τούς	οὔρανοὺς	τούς	ἐμπόρους

ΤΕΡΑ

Πληθυντικός

ὄνομ. κ. αἰτ.	τὰ	τραγουδία	τὰ	σίδερα	τὰ	πρόσωπα
γεν.	τῶν	τραγουδιῶν	τῶν	σίδερων	τῶν	προσώπων

ΟΔΗΓΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ

Ι. *Ὁδηγίαι διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ὀρθογραφικῶν κανόνων.*

Ὁ μέλλων νὰ διδάξῃ εἰς ἐκάστην τάξιν τοὺς δι' αὐτὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω προσριζομένους ὀρθογραφικοὺς κανόνας εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει του τὰ ἑξῆς:

1. Πρὸ τῆς διδασκαλίας ἐκάστου κανόνος εἶναι ἀνάγκη εἰς μαθηταὶ νὰ ἔχουν πρὸ αὐτῶν τὸ ἀναγκαῖον συγκεκριμένον ὕλικόν, τὸ ὁποῖον θὰ παρέχουν εἰς αὐτοὺς αἱ λεκτικαὶ ἀσκήσεις καὶ τὸ ἀναγνωστικόν των βιβλίων, τότε δὲ μόνον διὰ συγκρίσεως αὐτοῦ καὶ ὀδηγούμενοι καταλλήλως ἀπὸ τὸν διδάσκαλον, θὰ ἐξάγουν τὸν σχετικὸν κανόνα.

2. Οἱ κανόνες δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξάγωνται κατὰ τὴν ὡς ἀνωτέρω ἐκτεθειμένην σειράν, ἀλλὰ καθ' ἣν ὑπαγορεύουν αἱ ἀνάγκαι τῆς διδασκαλίας. Ὅσάκις δηλ. οἱ μαθηταὶ ἔχουν ὑπ' ὄψει των ἀρκετὸν συγκεκριμένον ὕλικόν, σχετικόν πρὸς ἓνα οἰονδήποτε κανόνα, ἔχουν δὲ ἴσως καὶ μόνοι αὐτομάτως σχηματίσει τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ, θὰ προκαλῆ αὐτοὺς ὁ διδάσκαλος εἰς τὴν ἐξαγωγήν αὐτοῦ.

3. Οἱ κανόνες ἔχουν λάθει ὅση τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον ἀφηρημένην διατύπωσιν, ἀνάλογον πρὸς τὴν διανοητικὴν βαθμίδα τῶν μαθητῶν ἐκάστης τάξεως. Ὁ διδάσκαλος, ἐὰν νομίζει ὅτι δύναται νὰ διατυπώσῃ τινὰς αὐτῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας μὲ μορφὴν μᾶλλον συγκεκριμένην, δύναται νὰ πράττῃ τοῦτο.

4. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς διδομένους κανόνας, ἀρκετὰ γενικῆς φύσεως, δύνανται νὰ θεωρηθοῦν προῖόντα τῆς συνθέσεως πολλῶν μερικῶν τέρων κανόνων (π. χ. ὁ κανὼν

«πνεῦμα γράφομε σὲ κάθε λέξη ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆν ἢ ἀπὸ δίφθογγο» προέρχεται ἀπὸ τοὺς δύο μερικωτέρους κανόνας: «πνεῦμα γράφομε σὲ κάθε λέξη, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆν» καὶ «πνεῦμα γράφομε σὲ κάθε λέξη ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ δίφθογγο»). Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας δὲν πρέπει νὰ ὀδηγοῦνται οἱ μαθηταὶ εἰς τὸν ἀ π' ε ὕ θ ε ί α ς σχηματισμὸν τοῦ γενικοῦ κανόνος. Καλύτερον εἶναι νὰ σχηματίζουσι πρῶτον κ α τ ἄ σ ε ι ρ ἄ ν τοὺς μερικωτέρους ἐκείνους κανόνας, ἐν τέλει δὲ νὰ προκαλοῦνται εἰς τὴν συνένωσιν ἑλων αὐτῶν εἰς τὸν γενικὸν κανόνα. Οὕτω λ. χ. εἰς τὴν Β' τάξιν ὁ κανὼν «ἡ βραχεῖα συλλαβὴ παίρνει ὀξεῖα» θὰ ἐξαχθῆ ἐκ τῶν ἀκολουθῶν μερικωτέρων κανόνων: «τὸ ε παίρνει ὀξεῖα» — «τὸ ο παίρνει ὀξεῖα» — «τὸ ε καὶ τὸ ο παίρνουν ὀξεῖα» — «τὸ ε καὶ τὸ ο εἶναι βραχεῖα φωνήεντα» — «κάθε βραχεῖα συλλαβὴ παίρνει ὀξεῖα».

δ. Οἱ δι' ἐκάστην τάξιν προοριζόμενοι κανόνες θὰ δίδωνται ἐφ' ὅσον τοῦτο κρίνεται ἀναγκαῖον εἰς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἀ π ο σ τ ῆ θ ι σ ι ν. Δὲν θὰ δίδωνται ὁμοίως, οὔτε εἰς τὴν Γ' τάξιν, γραπτῶς εἰς τὸν πίνακα, οὔτε θὰ ὑπαγορεύωνται εἰς τοὺς μαθητὰς. Οἱ κανόνες θὰ μεταδίδωνται καὶ θὰ ἐμπεδῶννται μόνον διὰ ζώσης, θὰ χρησιμοποιῶνται δὲ ὁ πίναξ καὶ τὸ τετράδιον μόνον διὰ τὴν ἀναγραφὴν χαρακτηριστικῶν παραδειγμάτων καὶ ἀσκησιν εἰς αὐτά.

ε. Ἀντιθέτως, αἱ εἰς τοὺς κανόνας παραθετόμεναι ἐ ξ α ι ρ ἔ σ ε ι ς δὲν θὰ μνημονεύωνται ἀπὸ τὸν διδάσκοντα κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ κανόνος, ἐφ' ὅσον δὲ ν ἔ χ ο υ ν ἤ δ ῆ π α ρ ο υ σ ι α σ θ ῆ π α ρ ἄ δ ε ί γ μ α τ ἄ των ἀρκετὰ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἢ τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν. Οἱ μαθηταὶ λ. χ. θὰ διδαχθῶσι, ὅτι τὰ οὐδέτερα γράφονται μὲ ἰ σ τὸ τέλος (Γ' τάξ., καν. 10), αἱ ἐξαιρέσεις ὁμοίως θὰ προστεθοῦν εἰς τὸν ἀπομνημονευόμενον κανόνα μόνον ὅταν μερικαὶ τουλάχιστον ἐξ αὐτῶν (λ. χ. βράθυ, δάχρυ, στάχυ) θὰ ἔχουν ἤδη παρατηρηθῆ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς.

Ὁμοίως εἰς τὸν κανόνα περὶ τῆς ὀρθογραφίας τῶν εἰς -ο ὀνομάτων (Β' 4) θὰ παραλείπεται ἡ ἐξαιρέσις διὰ τὰ εἰς -ω θηλυκά, ἐφ' ὅσον δὲν παρουσιάσθησαν ἤδη εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν τὰ σχετικὰ παραδείγματα.

7. Οἱ ἐπὶ τῇ βίσει τῶν παραδειγμάτων ἀπαγγελλόμενοι κανόνες θὰ διατυπώνωνται ὡς ἀναγράφονται ἀνωτέρω—ἐκτός ἂν εὐρηθῶ διδάσκων προσφυστέραν διατύπωσιν—παραλειπομένων τῶν ἐντός παρενθέσεων ἐπεξηγηματικῶν παραδειγμάτων. Ἀντιθέτως αἱ ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ κανόνος μνημονευόμεναι τυχὸν ἐκτός παρενθέσεως ἐξαιρέσεις, ἀποτελοῦν μέρος τοῦ κανόνος.

8. Οἱ ὀρθογραφικοὶ κανόνες, ὡς δίδονται ἀνωτέρω, εἶναι ὅσοι τὸ δυνατόν περιεκτικοὶ καὶ σαφεῖς κατὰ τὴν διατύπωσιν, συγχρόνως ὅμως σὺ ν τ ο μ ο ι καὶ εὐ μ ν η μ ὀ ν ε υ τ ο ι. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐνίστε μόνον ἐκ τῶν ἐξυπακουομένων κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν των, ἀποκτοῦν τὸ πλήρες νόημα αὐτῶν, ἢ ἐνίστε συμβαίνει νὰ ἰσχύουν μόνον ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιστρατεύονται εἰς ἄλλους προδεδιδαγμένους γενικωτέρους κανόνας.

Ὅπως λ. χ. ὁ κανὼν ὅτι «ἡ λήγουσα τῶν ρημάτων παίρνει περισπωμένη» (πηδῶ, πηδᾶς, ἀργεῖ, ἀργοῦν, κλαῖς κτλ., Β' τάξ. κανὼν 15) δὲν ἀποβλέπει φυσικὰ εἰς ῥήματα μὲ βραχεῖαν λήγουσαν καθὼς -δες. Ἐκείνων ὁ τόνος κανονίζεται κατὰ τὸν γενικώτερον κανόνα, καθ' ὃν «ἡ βραχεῖα συλλαβὴ παίρνει ὀξεῖα».

9. Ὅμοίως εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ὅτι μερικοὶ κανόνες δὲν εἶδ ο ν τ α ι π λ ῆ ρ ε ι ς. Διατυπωθέντες συμφώνως μὲ τὰς ὀρθογραφικὰς ἀνάγκας τῆς τάξεως διὰ τὴν ὁποῖαν προορίζονται, ἐπὶ τῇ βίσει τῆς ἀντιληπτικότητος τῶν μαθητῶν καὶ ἐφ' ὅσον κυρίως αἱ ἀνάγκαι αὐταὶ παρέχονται ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν των, μέλλουσιν νὰ συμπληρωθοῦν ἢ καὶ νὰ τροποποιηθοῦν ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν των κατὰ τὴν ὀρθογραφικὴν διδασκαλίαν εἰς ἀνωτέρας τάξεις.

Ὅπως λ. χ. εἰς τὰς ἄτονους λέξεις ὁ, ἦ, οἱ (Β', 9) δὲν περιελήφθη τὸ ὄς, μέλλον νὰ μνημονευθῇ εἰς τοὺς πληρεστέρους κανόνας τῆς Δ' τάξεως.

Ὅμοίως ὁ κανὼν ὅτι «τὸ -ης στὸ τέλος τῶν οὐσιαστικῶν τὸ γράφομε μὲ η» διδάσκεται εἰς τὴν Γ' τάξιν (καν. 8) χωρὶς τὰς ἐξαιρέσεις μάνις, Πάρις, συγγενεῖς κτλ., αἱ ὁποῖαι θὰ δοθοῦν εἰς ἀνωτέραν τάξιν. Αἱ λέξεις γῆ, νοῦς, φῶς, Ἀθηναῖ, Ἐρμῆς, συγγενεῖς κτλ., αἱ περισπώμεναι παρὰ τὸν κανόνα ὅτι «τὰ ὀνόματα στὴ λή-

γουσα παίρνουν ἔξαισι» (Γ', 7) θὰ διδαχθοῦν καὶ αὐταὶ εἰς τάξεις ἀνωτέρας.

Ἐπίσης διδάσκεται εἰς τὴν Γ' τάξιν (κανὼν 1) ὅτι «ἡ λήγουσα στὰ ὀνόματα εἶναι μακρὰ καὶ ἔταν ἔχη α ἢ ι», ἐνῶ αἱ ἐξαιρέσεις, καθὼς γλῶσσα, μοῖρα, πείνα, γυναικα, χῆνα, μῆνας, βῆχας, χειμῶνας, χειμῶνα θὰ διδαχθοῦν εἰς ἀνωτέραν τάξιν.

10. Γενικῶς αἱ ἔξαιρέσεις δίδονται μαζί με τοὺς κανόνας ἔταν εἶναι ὀλίγοι καὶ συχναὶ ἢ εἶναι εὐκόλον νὰ περιληφθοῦν εἰς γενικὴν διατύπωσιν. Λ. χ. προκειμένου περὶ τῆς ὀρθογραφίας τῶν ρηματικῶν καταλήξεων, ὠρίσθη νὰ διδάσκωνται εἰς τὴν Γ' τάξιν, μαζί με τοὺς σχετικοὺς κανόνας, αἱ ἐξαιρέσεις τῶν ρημάτων εἰς -άβω (ἀνάβω, σκάβω, ἀλλὰ παύω, ἀπολαύω), -έρω (γέρω, δέρω, φέρω κτλ. ἀλλὰ παίρω), ὄχι ἔμως καὶ τῶν εἰς -ίζω (ἀρχίζω, καθίζω, νομίζω, τρίζω, κτλ., ἀλλὰ δακρύζω, δανείζω, ἀθροίζω κτλ.) καὶ -αίω (ἀνεβαίω, ζεσταίω κτλ., ἀλλὰ δένω, μένω, πλένω κτλ.).

Ἐφ' ὅσον κατὰ ταῦτα παρουσιάζονται εἰς τὰ ἀναγνωστικά ἢ κατὰ τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν μιᾶς τάξεως ἐξαιρέσεις μὴ διδασκόμεναι μετὰ τῶν κανόνων τῶν προοριζομένων διὰ τὴν τάξιν αὐτήν, θὰ μνημονεύωνται μόνον ὡς τοιαῦται, ἐνῶ ἡ συστηματικὴ τῶν διδασκαλίᾶ θὰ γίνῃ βραδύτερον.

11. Ἐξ ἴσου δύναται ἔμως ὁ διδάσκων νὰ παραλείπη τινὰς τῶν διδασκόμενων κανόνων ἢ τὰς μνημονευόμενας ἐξαιρέσεις τῶν, ὄχι μόνον ἔταν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ στηριχθοῦν αὐτὰ ἐπὶ συγκεκριμένου γνωστοῦ ὕλικου, ἀλλὰ καὶ ἔταν ἄλλως δὲν τὰ κρίνῃ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἐντύπωσιν τῶν σχετικῶν ὀρθογραφικῶν φαινομένων. Λ. χ. τὸν κανόνα ὅτι «τὰ ρήματα σὲ -έρω τὰ γράφομε με ε», ἢ «τὰ ρήματα σὲ -ιάζω τὰ γράφομε με ι» (Γ' β), ἢ τὴν ἐξαιρείσιν τοῦ εἶτε, μήτε κτλ. ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν (Γ' 2).

12. Ἐν τέλει εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ παρεχόμενοι εἰς τοὺς μαθητὰς κανόνες δὲν ἀποτελοῦν π λ ἦ ρ ε σ ὄ σ τ ἦ μ α ἔλων τῶν δυνατῶν κανόνων διὰ τὴν ὀρθὴν γραφὴν τῆς γλώσσης τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Καθ' ὃν τρόπον τινὲς τῶν κανόνων δευτερευούσης σημασίας ἐνδέχεται κατὰ τὰ ἀνωτέρω νὰ θεω-

ρηθούν περιττοι διά τήν ὀρθογραφικήν διδασκαλίαν, οὕτως εἶναι δυνατόν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκάστοτε παρουσιαζομένων εἰς τινά τάξιν ἢ ἀπό τινα μαθητῶν ἀνορθογραφιῶν, νὰ ἐξεύρωσιν οἱ διδάσκοντες καὶ διδάξωσι καὶ ἄλλους κανόνας.

13. Εἰς ἐκάστην τάξιν διδάσκονται κατὰ τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα καὶ συμφώνως μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς ὀρθογραφικῆς διδασκαλίας καὶ μερικαὶ γραμματικαὶ ἔννοιαι. Προκειμένου νὰ διδαχθῶν αὐταί, εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῇ, ὅτι καὶ αὐταὶ θὰ σχηματίζονται ὑπὸ τῶν μαθητῶν πρὸ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν κανόνων διὰ τοὺς ὁποίους εἶναι ἀπαραίτητοι, θὰ ἐξάγονται δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν μεθοδικὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ οἱ κανόνες, ἤτοι πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει ἀφθόνου συγκεκριμένου ὕλικου καὶ μετὰ ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῶν γνωρισμάτων αὐτοῦ, τὰ ὅποια θὰ περιληφθῶσιν εἰς τὸν ὄρισμὸν τῆς ἐννοίας. Καὶ οἱ ὀρισμοὶ δὲ τῶν ἐννοιῶν θὰ διατυπώνονται μὲ μορφήν ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλήν καὶ μᾶλλον προσιτὴν εἰς τὴν γλωσσικὴν καὶ καθόλου ἀντιληπτικὴν δύναμιν τῶν μαθητῶν, ἰδίως τῆς πρώτης τάξεως, ὑπὸ μορφήν αὐτὸ τοῦτο συγκεκριμένην καὶ περιγραφικὴν (λ. χ. λέξις εἶναι τὸ ὄνομα ποῦ ἔχει καθετί—ἔταν λέμε μιὰ (δλόκληρη) ὀμιλία γιὰ ἓνα πρᾶμα, αὐτὸ εἶναι μιὰ πρόταση κλπ.). Ἐννοεῖται, ὅτι ὅσοι ἀναπτύσσονται οἱ μαθηταί, θὰ δυνάμεθα νὰ προσδίδωμεν εἰς τὰς διδασκομένας ἐννοίας μᾶλλον ἀφηρημένην καὶ γενικὴν μορφήν.

Συμπληρωματικῶς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος ὀριζόμενα (βλ. ἀνωτέρω σελ. 1), ὅτι οἱ μαθηταὶ τῆς Α' τάξεως τοῦ δημοτικοῦ πρέπει νὰ ἀσκηθῶν «νὰ ἀποδίδουν τὰ ἀκουόμενα φωνητικὰ στοιχεῖα ἐκείστης γνωστῆς λέξεως μὲ ἀντίστοιχα γράμματα» καὶ «νὰ χωρίζουν ἀπ' ἀλλήλων τὰς λέξεις» εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἐδῶ, ὅτι ἤδη ἀπὸ τῆς Α' τάξεως πρέπει νὰ ἀσκοῦνται οἱ μαθηταὶ νὰ ἀποδίδουν σωστὰ διὰ τῆς γραφῆς τοὺς φθόγγους σβ, σμ κτλ. (σβούρα, ἀσβέτης, Σμύρνη), μπ (ἔμπορος, μπαινῶ, μποτίλια), ντ (ἀντηλιά, ντύνομαι, ντροπή), γκ (ἀγκυλώνω, ἀγκάθι, γκρεμνός—ἄγγελος, σφίγγω), τσ (ἔτσι, τσιμπῶ, τσαρούχι), ἀπὸ τῆς Β' δὲ τὸ ια (εἰς λέξεις καθὼς παιδιά, χέρια, βιάζομαι, πιάνω, φωτιά, βαθιά, αἱ ὅποια ἄλλως θὰ ἐγράφοντο συμφώνως μὲ τὴν προφορὰν τῶν παιδιῶν κτλ. πχιάνω, κτλ.), καθὼς ἐπίσης νὰ χωρίζουν τὰς ἐγγλιτικὰς καὶ προκλητικὰς λέξεις ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἢ τὴν ἐπομένην τῶν (ὁ πατέρας μου).

II. Ὀδηγία διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν σχηματισμῶν.

Προκειμένου νὰ διδάξουν οἱ διδάτκαλοι τοὺς ἀνωτέρω παραθετομένους ρηματικούς καὶ ὀνοματικούς σχηματισμούς, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχουν κατανοήσει ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς τὰς δυσκολίας τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας τὰς ὁποίας παρουσιάζει ὁ καθαρεύων λόγος, ἡ νῦν διδασκόμενη μητρικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι ξένη εἰς τοὺς μαθητάς, ἀλλ' οὗτοι ἔχουν τὴν μορφήν τῆς ἤδη σχηματισμένην ἀσυνειδήτως. Δι' αὐτὸ σκοπὸς τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας καὶ εἰς τὴν Γ' τάξιν εἶναι κυρίως ὀρθογραφικός, νὰ μάθουν δηλαδὴ οἱ μαθηταὶ νὰ ἀποδίδουν διὰ τῶν γραπτῶν σημείων τὴν κοινὴν γλῶσσαν. Ἡ ὀρθογραφικὴ δὲ αὐτὴ διδασκαλία θὰ συμπληρώνεται διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν σχηματισμῶν μόνον ὅταν καὶ ἐφ' ὅσον δι' αὐτῶν εὐκολύνηται ὁ μαθητῆς νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ μεταχειρίζεται καλύτερα τοὺς διδασκόμενους ὀρθογραφικούς κανόνους.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λ. χ. τῆς ὀρθογραφίας τῶν ρηματικῶν καταλήξεων -ω -εις -ει -ο με κτλ., ἀφοῦ διδαχθῆ ὁ μαθητῆς ὅτι ἔλα τὰ ρήματα ἔσα δέχονται τὸ ἐγώ, ἐσὺ κτλ. ἢ λέγουν τί κάνω ἐγώ, ἐσὺ κτλ. γράφονται μὲ ω, ει κτλ. κτλ. θὰ ἐδηγγηθῆ νὰ παραθέσῃ — πρᾶγμα, τὸ ὅποσον καὶ μόνος του ἔχει κάμει ἀσυνειδήτως — μὲ τὴν οἰκείαν σειράν, τοὺς ἐνεστωτικούς σχηματισμούς τοῦ ρήματος τρέχω, τρέχεις, τρέχει, τρέχομε, τρέχετε, τρέχουν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ διδασκαλία τῆς ὀρθογραφίας τῶν καταλήξεων -ε ς, -οι θὰ δώσῃ ἀφορμὴν νὰ σχηματισθῆ κατ' ἀρχάς ὁ πληθυντικός εἰς τὴν ὀνομαστικὴν (τὸ ἐν — τὰ δύο ἢ τὰ πολλά), καὶ νὰ συμπληρωθῆ ἔπειτα, ἐξ ἀφορμῆς τῶν πληθυνομένων κανόνων τῆς ὀρθογραφίας τῶν οὐσιαστικῶν, ἢ κλίσεις τῶν συχνωτέρων ἐξ αὐτῶν, ἀρσενικῶν, θηλυκῶν καὶ οὐδετέρων, εἰς τὰς τρεῖς πτώσεις τῶν δύο ἀριθμῶν.

Ἐπάρχουν ὀλίγαι περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ κοινὴ γλῶσσα μεταχειρίζεται δι π λ ο υ ς καὶ ἐξ ἴσου εὐχρήστους τύπους (λ. χ. π η δ ᾱ -π η δ ᾱ ε ι, τ ρ ἔ χ ο υ ν -τ ρ ἔ χ ο υ ν ε).

ἐνῶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἀναγνωστικῶν παρεχομένην γλῶσσαν προτιμάται ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν (π η δ ᾱ, τ ρ ἔ χ ο υ ν). Εἰς τὰς περιστάσεις αὐτάς, ὅταν ὁ μαθητὴς ὁμιλῶν, γράφων ἢ σχηματίζων κατὰ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὴν ρηματικὴν κλίσιν, μεταχειρίζεται τοὺς ἐτέρους τύπους, ὁ διδάσκων θὰ δέχεται αὐτοὺς χωρὶς νὰ τοὺς διορθώῃ. Μόνον ὅταν πρόκειται νὰ διδαχθῇ ἡ ὀρθογραφία τοῦ τύπου τοῦ ἀναγνωστικοῦ (λ. χ. πηδᾶ, ὡς δεγομένου περισπωμένην), θὰ ἐπιζητηθῇ ὁ σχηματισμὸς τούτου ἐκ μέρους τοῦ μαθητοῦ.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὅτι δὲν θὰ γίνεται συστηματικὴ γραμματικὴ διδασκαλία τῶν σχηματισμῶν εἰς τὴν Γ' τάξιν, χωρὶς νὰ τὸ ἀπαιτῇ ἡ ὀρθογραφικὴ διδασκαλία. Ἐξαίρεσις ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ ἐπου ἀκριβῶς τὸ γλωσσικὸν αἰθεῖμα τῶν μαθητῶν δὲν τοὺς ὀδηγεῖ εἰς τὴν ὀρθὴν χρῆσιν, ἐπειδὴ τὸ ἴδιωμα τῆς στενωτέρας τῶν πατρίδος ἔχει τύπους μὴ ἀνήκοντας εἰς τὴν κοινὴν.

Ὅπως λ. χ. ἂν οἱ μαθηταὶ ἐνὸς τόπου λέγουν τοὺς ἀ ν θ ρ ῶ - π ο ι , ἢ τ ς ᾱ ν θ ρ ῶ π ' , τ ο ὺ ς σ κ ῦ λ ο ι κτλ. καὶ δὲν ἐπῆρκεσεν ἡ προφορικὴ διδασκαλία καὶ τὸ γλωσσικὸν παράδειγμα τοῦ διδασκάλου νὰ τοὺς διδάξῃ τὴν κοινὴν χρῆσιν, θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθουν νὰ σχηματίζου τὰς αἰτιατικὰς τῶν εἰς - ος ἄρσενικῶν εἰς - ουσ, διδασκόμενοι καὶ τὴν σχηματιστικὸν κανόνα ὅτι: «τὰ ἄρσενικὰ σ ἐ - ος τελειώνουσι τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ σ ἐ - ουσ.» Ὅμοίως ἔσοι μαθηταὶ λέγουν σύμφωνα μετὰ τὴν ἰδιωματικὴν χρῆσιν τοῦ τόπου τῶν τοὶ λάσπες, τοὶ παῖδες, τοὶ πέτρος, θὰ διδαχθῶσι νὰ μεταχειρίζονται τὸ ἄρθρον τῆς κοινῆς σχηματίζοντες αὐτό.

Περὶ σσότερα καὶ πληρέστερα διὰ τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν τῶν γραμματικῶν σχηματισμῶν ἐλέπει εἰς τὸ φυλλάδιον μετὰ τὰς ὀδηγίας διὰ τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν τῆς Δ' τάξεως.

III. Παρατηρήσεις εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ἄρθρου, τοῦ οὐσιαστικοῦ καὶ τοῦ ρήματος.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων κανόνων καὶ σχηματισμῶν καὶ τῶν ὑποδείξεων διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν, ἐπειδὴ οἱ δι-

δάσκοντες ἦσαν εἰθισμένοι μέχρι τοῦδε εἰς τὴν γραμματικὴν τῆς καθαρευούσης καὶ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ γεννηθοῦν ἀπορίαι ὡς πρὸς τὴν γραμματικὴν τῆς νέας σχολικῆς γλώσσης, τὴν ὑποκειμένην εἰς τοὺς ὀρθογραφικοὺς κανόνας καὶ τοὺς γραμματικοὺς σχηματισμούς, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπισυναφθοῦν εἰς τὰ ἀνωτέρω μερικαὶ ἀκόμη πικρατηρήσεις, σχετικαὶ μὲ τὴν κλίσιν τοῦ ἄρθρου, τῶν οὐσιαστικῶν καὶ τῶν ρημάτων εἰς τὴν σχολικὴν γλῶσσαν.

Ἰδιαιτέρως ὡς πρὸς τὴν κλίσιν τοῦ ἄρθρου πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀκόλουθα:

Τὸ ἄρθρον κλίνεται ὡς ἑξῆς:

		Ἄρσ.	Θηλ.	Οὐδ.
Ἐνικός	ὄνομ.	ὁ	ἡ	τὸ
	γενικὴ	τοῦ	τῆς	τοῦ
	αἰτιατ.	τὸ(ν)	τῆ(ν)	τὸ
Πληθυντικός	ὄνομ.	οἱ	οἱ	τά
	γενικὴ	τοῦ	τῶν	τῶν
	αἰτιατ.	τούς	τίς	τά

Καθὼς γίνεται φανερόν, ἡ κλίσις τοῦ ἄρθρου εἶναι ἡ ἴδια περὶ τοῦ καθὼς εἰς τὴν ἀρχαίαν αἰτιατικὴν. Καθὼς καὶ ἐκεῖ ἡ γεν. πληθυντικὴ ἔχει τὸν ἴδιον τύπον διὰ τὰ τρία γένη, καὶ ὁμοίως τὸ οὐδέτερον ἔχει τὴν αἰτιατικὴν ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ τὸν πληθυντικόν.

Δύο μόνον παρουσιάζονται διαφοραὶ: δηλαδὴ α') εἰς τὸν πληθ. τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου ἡ ὀνομαστικὴ σχηματίζεται κατὰ τὸ ἄρσενικὸν οἱ, ὅπως ἐγίνε καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας (οἱ γυναῖκες, οἱ λάσπες), ἐπίσης δὲ ἡ αἰτιατικὴ εἶναι τίς καὶ β') τὰ ἄρθρα τόν, τὴν τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἐνικοῦ χάνουν τὸ τελικὸν ν, ὅταν τὸ ὄνομα πρὸς ἀκολουθεῖ ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνον ἐξακολουθητικόν. Διότι λέγουν τὸν ἀνθρώπον, τὴν Ἑλλάδα (ἐμπρὸς εἰς φωνῆεν) καὶ τὴν πατρίδα, τὸν κόσμον, τὴν ξενιτιά, τὴν Τήνον (ἐμπρὸς εἰς σύμφωνον σιγμιαία, ὅσα προφέρονται δηλαδὴ εἰς μίαν στιγμὴν), ἀλλὰ τὴ χάσιν, ποιὸς ἔχει τὴ χάσιν του, μὰ τὸ Θεό, τὴ σκνῖπα, σιτὴ βροῦση. Ἐξακολουθητικὰ σύμφωνα εἶναι τὸ β, γ, δ, χ, φ, θ, ρ, λ, μ, ν, σ, ζ.

Ὡς πρὸς τὴν κλίσιν τῶν οὐσιαστικῶν πρέπει νὰ ληφθῇ πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι αὐτὰ σχηματίζονται κατ' ἴδιον τρόπον, ἀκολουθοῦντα κλίσιν ἐντελῶς διάφορον συνήθως τῆς κλίσεως τοῦ γραπτοῦ λόγου.

Οὕτω τὰ οὐσιαστικά ὑπάγονται εἰς τρεῖς κλίσεις, σύμφωνα μὲ τὸ γένος τῶν. Ἡ μία κλίσις δηλαδὴ περιλαμβάνει ἑλα τὰ ἀρσενικά, ἢ ἄλλη τὰ θηλυκὰ καὶ ἢ τρίτη τὰ οὐδέτερα *

Ἡ κλίσις τῶν ἀρσενικῶν καὶ τῶν θηλυκῶν παρουσιάζει ἰσοσύλλαβα καὶ ἀνισοσύλλαβα καὶ αὐτὴ ὅμως ἢ διακρίσεις εἶναι ἐντελῶς ἄσχετος μὲ τὴν διαίρεσιν εἰς ἰσοσύλλαβα καὶ περιττοσύλλαβα τῶν οὐσιαστικῶν τῆς καθαρευούσης.

Τὰ ἰσοσύλλαβα ἔχουν εἰς ἑλας τὰς πτώσεις τὸν ἴδιον ἀριθμὸν συλλαβῶν· χαρά-χαρές, καθορέτης-καθορέφτες.

Τὰ ἀνισοσύλλαβα ἔχουν μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν εἰς τὸν πληθυντικὸν εἰς ἑλας τὰς πτώσεις· ἢ ὀκᾶ οἱ ὀκάδες, ὁ περιβολάρης-τοῦ περιβολάρη, -οἱ περιβολάρηδες-τῶν περιβολάρηδων.

Κοινὸν ἀκόμη χαρακτηριστικὸν ἑλῶν τῶν οὐσιαστικῶν εἶναι ὅτι ἢ γενικὴ τῶν πληθυντικῶν τελειώνει καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν εἰς -ων. Ἡ γενικὴ ὅμως πληθυντικὴ δὲν εἶναι πάντοτε εὐχρηστος, ἰδίως διὰ μερικὰς κατηγορίας θηλυκῶν καὶ ἄλλων οὐσιαστικῶν (λ. χ. ἢ γενικὴ πληθυντικὴ τοῦ ἢ κάτπαρη, ἢ βοσκοπούλα, ἢ στενοχώρια, ἢ ῥάχη). Καὶ ὅταν ἀκόμη εὐχρηστῇ, χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐνδοτε καὶ ἄλλα φραστικά μέσ' λ. χ. τὸ νερό ἀπὸ τίς βρούσες ἀντὶ τὸ νερό

* Ἐξ αὐτῶν μνημονεύονται εἰς τὰ κατωτέρω παρατιθέμενα διαγράμματα μόνον αἱ κυριώτεραι καὶ συνηθέστεραι κατηγορίαι οὕτως, ὥστε νὰ παρέχεται συστηματοποιημένον τὸ πρῶτον ὕλικόν τῆς ὀρθογραφικῆς διδασκαλίας, παραλειφθέντων τύπων ὀλιγότερον συχνῶν ἢ ἀντιπροσωπευόντων ὀλιγότερα παραδείγματα, οἱ ὅποιοι θὰ διδασθῶν εἰς ἀνωτέραν τάξιν (λ. χ. ἀρσενικά εἰς -ις, -υς, καθὼς μάντις, πρέσβυς, θηλυκὰ εἰς -ος, -ου, καθὼς περίμετρος - περιμέτρον, καὶ εἰς -εως -εις -εων, καθὼς καταλήξεις, συνειδήσεων κτλ., οὐδετέρων καθὼς κρέας -τος -τα, φῶς, φωτός, φῶτα).

Ἐπίσης εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ, ὅτι δίδεται ἐνταῦθα μόνον ὁ κοινὸς τύπος εἰς ὁμιλουμένης γλώσσης, ἀποκλειομένων τῶν ιδιωτισμῶν (οἱ ἀλεποῦδες καὶ ὄχι οἱ ἀλιποῦδεις ἢ οἱ ἀλπές).

τῶν βρουσῶν, ἢ στήν ἄκρη σὶδὸ βουτὸ ἀντὶ στήν ἄκρη τοῦ βουνοῦ, στή μέση στή θάλασσα κτλ).

Σχετικῶς πρὸς τὴν κ λ ἰ σ ι ν τ ῶ ν θ η λ υ κ ῶ ν ἀναγκαστικῶς εἶναι νὰ ἔχουν οἱ διδάσκαλοι ὑπ' ὄψει τῶν τὰ ἑξῆς:

1) εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καταλήγουσιν τὰ θηλυκὰ εἰς φωνῆν: ἢ πέτρα, ἢ παιρίδα, ἢ βρούση, ἢ Φρόσω, ἢ ἄλεπού,

2) ἔχουν τὴν αἰτιατικὴν καὶ τὴν κ λ η τ ι κ ῆ ν τοῦ ἐνικοῦ ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν: ἢ πέτρα-τὴν πέτρα, ἢ ἄλεπού-τὴν ἄλεπού, ἢ παιρίδα-τὴν παιρίδα, ἢ μητέρα-τὴν μητέρα, ἢ καλοπέραση-τὴν καλοπέραση, ἢ Φρόσω-τὴν Φρόσω-Φρόσω (κλιτ.).

Ἡ κλητικὴ τίθεται καθ' ἑαυτὴν ἢ προτάσσεται αὐτῆς τὸ κλητικὸν ἐπιφώνημα ἔ: ἔ Φρόσω.

3) Ἡ ἐνικὴ γενικὴ σχηματίζεται ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν μὲ τὴν προσθήκην ἑνὸς ς: ἢ μητέρα-τῆς μητέρας. ἢ βρούση-τῆς βρούσης, ἢ ἄλεπού-τῆς ἄλεπούς.

4) Ὁ π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἔχει τὴν κατάληξιν -ες εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν καὶ -ων εἰς τὴν γενικὴν. Εἰς τὰ ἰσοσύλλαβα αἱ κατάληξεις αὗται ἀντικαθίστανται τὸ τελικὸν φωνῆν τῆς ὀνομαστικῆς: ἢ καρδιά - οἱ καρδιές - τῶν καρδιῶν κτλ., ἢ βρούση - οἱ βρούσες - τῶν βρουσῶν. Εἰς τὰ ἀνισοσύλλαβα αἱ κατάληξεις -ες -ων ἀντικαθίστανται ἀπὸ τὰς κατάληξεις -δες -δων, αἱ ὅποια προσθέτονται εἰς ὀλόκληρον τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν: ἢ ὀκά - οἱ ὀκάδες - τῶν ὀκάδων, ἢ μαῖμου - οἱ μαῖμουδες - τῶν μαῖμούδων - τῆς μαῖμούδες.

Ἰσοσύλλαβα

Ἐνικὸς

ὄνομ.	ἢ	ἐλπίδα	ἢ	βρούση	ἢ	Φρόσω
γεν.	τῆς	ἐλπίδας	τῆς	βρούσης	τῆς	Φρόσως
αἰτ.	τὴν	ἐλπίδα	τὴν	βρούση	τὴν	Φρόσω

Πληθυντικὸς

ὄνομ.	οἱ	ἐλπίδες	οἱ	βρούσες
γεν.	τῶν	ἐλπίδων	τῶν	βρουσῶν
αἰτ.	τις	ἐλπίδες	τις	βρούσες

Ἀνισοσύλλαβα

Ἐνικός

ὄνομ.	ἡ	ἄλεποῦν	ἡ	ὀκά	ἡ	νύφη
γεν.	τῆς	ἄλεπουῶς	τῆς	ὀκάς	τῆς	νύφης
αἰτ.	τὴν	ἄλεποῦ	τὴν	ὀκά	τὴ	νύφη

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ	ἄλεποῦδες	οἱ	ὀκάδες	οἱ	νυφάδες
γεν.	τῶν	ἄλεπούδων	τῶν	ὀκάδων	τῶν	νυφάδων
αἰτ.	τις	ἄλεποῦδες	τις	ὀκάδες	τις	νυφάδες

Κατὰ τὰ παραδείγματα αὐτὰ κλίνονται

α') κατὰ τὸ ἔ λ π ῖ δ α: χαρά, φορά, γοιά, ὦρα, λύρα, γλῶσσα, δόξα, μοῖρα, θάλασσα, πέτρα, δίψα, πείνα, μαγειρῖσσα, ἀλήθεια, χελώνα, καλύβα, τρύπα, ἀξίνα, πατριδα, σταφίδα, φροντίδα, ἀγγελάδα, φλέβα, φλόγα, εἰκόνα, ὄρνιθα, φτερούγα, πέροδικα, θυγατέρα, μητέρα, γυναῖκα, σπίθα, φωτιά, στάμνα, δροσιά, ἀρχοντιά, ματιά, νυχτιά, πρωτομαγιά, πρωταπριλιά, ἔμορφιά, ἄλλα νεώτερα οὐσιαστικά μὲ τὰς καταλήξεις -ιά, -άδα, -έλα, -τρα, -ισσα, -αίνα, -ούλα, -πούλα, -ίσα κτλ., ροδακινιά, τριανταφυλλιά, πλύστρα, δρόκαινα, μανούλα, πρασινάδα, μανούλα, βαρκοῦλα, μικροῦλα, βοσκοπούλα, ἀρχοντιοπούλα, περὶτῖσα—βάρακα, καμπάνα, κοπέλα, πόρτα, σαῖτα, σκάλα, μασίχα—ἐργασία, παραλία, φιλία, δυσκολία, εὐκαιρία, ὑγρασία, βασιλεία, κοινότητα,

β') κατὰ τὸ β ο ὄ σ η: κόρη, νύφη, λύπη, βροχή, βροντή, φωνή, λάσπη, ράχη, χάρη, ὄψη, κόψη, στύψη, ἄνοιξη, ζάχαρη, κάπταρη, μύτη, σίχτη, θέρμη, ἀντάμωση, ξεφάντωση, καλοπέραση, πήχη, σκόνη, διακοπή, ἐπιγραφή, εὐγνωμοσύνη.

γ') κατὰ τὸ Φ ρ ὄ σ ω κλίνονται μερικά οὐσιαστικά, κυρίως κύρια εἰς -ω: Ἀργυρώ, Δέσπω, Διαμάντω, Ζαφείρω, Κρουσιάλλω, Μαριγώ, Μέλω,

δ') κατὰ τὸ ἄ λ ε π ο ὦ κλίνονται ὀλίγα ἄλλα οὐσιαστικά, καθὼς μαῖμου, Κολοκυνθού, καὶ τὰ θηλυκὰ τῶν ἀρσενικῶν εἰς -άς· μυλωνάς-μυλωνού, καπελού, ὑναροῦ,

ε') κατὰ τὸ ὀ κ ἄ ἀνισοσυλλάβως κλίνονται μερικά ἀπὸ τὰ ἰσοσύλλαβα εἰς -α: μάνα, μάνες καὶ μανάδες, κυρά-κυράδες κτλ.

ς') κατὰ τὸ *κρύφη*, κλινόμενον καὶ ἰσοσυλλάβως, σχηματίζονται ἐνίοτε καὶ μερικά ἄλλα ἰσοσύλλαβα κοροφή-κοροφάδες.

Τὰ θηλυκὰ διατηροῦν γενικῶς εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τὸν *τσο-νισμοὺν* τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ: ἡ καρδιά, τῆς καρδιᾶς, τὴν καρδιά, οἱ καρδιᾶς κτλ., ἡ πέτρα, τῆς πέτρας, ἡ ἀλήθεια, τῆς ἀλήθειας, ἡ γειτόνισσα, τῆς γειτόνισσας, ἡ καλοπέραση, τῆς καλοπέρασης, τὴν καλοπέραση. Ἐξαιρέσειν ἀποτελεῖ ἡ γενικὴ πληθυντικὴ. Τονίζονται ἐκεῖ εἰς τὴν λήγουσαν λέξεις παροξύτονοι ἢ προπαροξύτονοι, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν τὴν ἀρχαίαν κλίσειν καὶ καταδιβάzzουν τὸν τόνον: νυχιῶν, φλεβῶν, φλογῶν, γυναικῶν, ὠρῶν, πετρῶν, γλωσσῶν—ἡλικιῶν, ἐργασιῶν κτλ., ἀλλὰ πατριῶδων, εβδομάδων. Πολλὰ ἔμως λέξεις, καθὼς ἤδη παρατηρήθη, δὲν σχηματίζουσι γενικὴν πληθυντικὴν, ἰδίως ὑποκοριστικά, ἀφηρημένα καὶ ἄλλα. Λ. χ. μύτη, σιάχη, ράχη, κάππαρη, καμπάνα, βοσκοπούλα, ἀντάμωση, μαυροῖλα, φτώχεια, καλοσύνη, περτοῖσα, βαρκούλα κτλ.

Ἡ γυναικα σχηματίζει τὴν ἐνικὴν γενικὴν γυναικας καὶ γυναικός.

Ὡς πρὸς τὴν κλίσειν τῶν ἀρσενικῶν οὐσιαστικῶν ἰσχύουσι τὰ ἀκόλουθα:

1) Τὰ ἀρσενικά ὅλα καταλήγουσι εἰς τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν εἰς φωνῆεν καὶ *ς*, δηλ. εἰς -ας, -ης, -ες, -ους, -ος.

2) Ἀντιθέτως πρὸς τὰ θηλυκὰ, τὰ ὁποῖα λήγοντα εἰς τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν εἰς φωνῆεν προσλαμβάνουσι εἰς τὴν γενικὴν, τὰ ἀρσενικά, ἀποβάλλοντα τὸ *ς* τῆς ὀνομαστικῆς, σχηματίζουσι τὴν γενικὴν εἰς φωνῆεν, λ. χ. ὁ πατέρας - τοῦ πατέρα, ὁ καθρέφτης-τοῦ καθρέφτη, ὁ καφές-τοῦ καφέ, ὁ ροῦς-τοῦ ροῦ (πβ. τὰ θηλυκὰ ἡ μητέρα τῆς μητέρας, ἡ νίκη-τῆς νίκης, ἡ ἀλεπού-τῆς ἀλεπούς κτλ.). Μόνον τὰ εἰς -ος ἀρσενικά ἀκολουθοῦν ἴδιον σχηματισμὸν (ὁ οὐρανός-τοῦ οὐρανοῦ).

3) Ἡ ἐνικὴ ἀιτιατικὴ καὶ κλητικὴ, πλὴν πάντοτε τῶν οὐσιαστικῶν εἰς -ος, εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ἐνικὴν γενικὴν: τοῦ καθρέφτη-τὸν καθρέφτη, τοῦ ψωμά-τὸν ψωμά, τοῦ καφέ-τὸν καφέ, πατέρα, παππού, ἔ περιβολάρη.

4) Ἡ κ λ η τ ι κ ῆ τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία με τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ: παῖτες, φίλοι μου.

	ἰσοσύλλαβα -ας	ἀνισοσύλλαβα -ας	ἰσοσύλλαβα -ης
		Ἐνικὸς	
ὄνομ.	ὁ πατέρας	ὁ ψωμάς	ὁ -εργάτης
γεν.	τοῦ πατέρα	τοῦ ψωμᾶ	τοῦ ἐργάτη
αἰτ.	τὸν πατέρα	τὸν ψωμᾶ	τὸν ἐργάτη
		Πληθυντικὸς	
ὄνομ.	οἱ πατέρες	οἱ ψωμάδες	οἱ ἐργάτες
γεν.	τῶν πατέρων	τῶν ψωμάδων	τῶν ἐργατῶν
αἰτ.	τοὺς πατέρες	τοὺς ψωμάδες	τοὺς ἐργάτες
	ἀνισοσύλλαβα -ης	ἀνισοσύλλαβα -ες	ἀνισοσύλλαβα -ους
		Ἐνικὸς	
ὄνομ.	ὁ περιβολάρης	ὁ καφές	ὁ παππούς
γεν.	τοῦ περιβολάρη	τοῦ καφέ	τοῦ παπποῦ
αἰτ.	τὸν περιβολάρη	τὸν καφέ	τὸν παπποῦ

Πληθυντικὸς

ὄνομ.	οἱ περιβολάρηδες	οἱ καφέδες	οἱ παππούδες
γεν.	τῶν περιβολάρηδων	τῶν καφέδων	τῶν παππούδων
αἰτ.	τοὺς περιβολάρηδες	τοὺς καφέδες	τοὺς παππούδες

ος ἰσοσύλλαβα

Ἐνικὸς

ὄνομ.	ὁ οὔρανός	ὁ ἔμπορος
γεν.	τοῦ οὔρανοῦ	τοῦ ἐμπόρου
αἰτ.	τὸν οὔρανό	τὸν ἔμπορο

Πληθυντικὸς

ὄνομ.	οἱ οὔρανοί	οἱ ἔμποροι
γεν.	τῶν οὔρανόων	τῶν ἐμπόρων
αἰτ.	τοὺς οὔρανοὺς	τοὺς ἐμπόρους

Κατὰ τὰ παραδείγματα αὐτὰ κλίνονται

α) κατὰ τὸ πατέρα: χειμῶνας, γείτονας, μῆνας, περὶστε-

ριῶνας, ἀγῶνας, ἄντρας, ἀέρας, μάρτυρας, κλητῆρας, φωστῆρας, γέροντας, δράκοντας, ἄρχοντας, γίγαντας καὶ γίγας, φύλακας, ἦρωας, ταμίας, βοικόλακας,

β) κατὰ τὸ ψωμάς: παπάς, φαράς, γαλατάς, μυλωνάς, ἀμαξάς, κοσκινάς, παπλωματάς, βασιλιάς (καὶ βασιλέας), χαλκιάς, φοινιάς, βοριάς—λουκουμάς, παράς, πασάς, σουγιάς,

γ) κατὰ τὸ ναύτης: δεσπότης, διαβάτης, δουλευτής, ἐργάτης, θεριοιτής, καθέφτης, κλέφτης, κοιτής, ληστής, μαθητής, νικητής, νησιώτης, πρᾶματευτής, πολίτης, προφήτης, ράφτης, συμμαθητής, συμπολίτης, ταξιδιώτης, τραγουδιστής, ὕφαντής, νοικιαστής, χτίστης, χωριάτης, ψεύτης, ἐπιβάτης—Μανιάτης, Μενιδιάτης, Σκετσιώτης, Πολίτης, Χιώτης κτλ.

δ) κατὰ τὸ περιβολάρος: ἀράρης, βαρκάρης, καβαλάρης, καφετζής, καρaboκάρης, νοικοκύρης, μανάρης, παπουτοῦς, φούρνᾶρης, τενεκειζής—Ἀντώνης, Βασίλης, Γιάννης, Γιώργης, Δημήτρης, Θεόδωρῆς, Κωστής, Μιχάλης, Περικλῆς, Μιαούλης, Τρικούρης κτλ.

ε) κατὰ τὸ κἀφές: κεφτές, φιδές, καναπές, τενεκές, μενεξές, πανσές, μιναρὸς κλπ.

ς) κατὰ τὸ παπούς: νοῦς, Ἰησοῦς.

η) κατὰ τὸ οὐρανός, ἔμπορος: ἄγγελος, ἄνεμος, ἄνθρωπος, ἀπόστολος, γιατρός, διάκος, θάνατος, θεός, σύντροφος, λαγός, ἄμμος, πλάτανος, γέρος, δράκος, χόρος, κλώνος, σκύλος, προοσιός, ἀνθρωπάκος, κάμπος, καπετάνιος, ἀνήφορος, ἀντίλαλος—Γιῶργος, Μάρκος, Μανιός, Νίκος, Σπύρος κτλ.

Σχετικῶς μὲ τὴν κλίσιν τῶν ἀρσενικῶν εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀκόλουθα:

Ὡς πρὸς τὰ ὀνόματα τοῦ τύπου πατέρας: Ὅλοι αἱ πτώσεις το νί ζονται ὅπου καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ. Μόνον εἰς τὴν γεν. πληθ. τὰ προπαροξύτονα καταδιβάξουν τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν (γέροντας - γερόντων) καὶ τὰ δυσύλλαβα εἰς τὴν λήγουσαν (ἄντρας-ἀντρῶν, μῆνας-μηνῶν).

Εἰς τὸ παράδειγμα ναύτης καὶ τὰ ἕμοια ὁ τόνος διατηρεῖται εἰς τὴν ἰδίαν συλλαβὴν. Μόνον ἡ γεν. πληθ. τονίζεται κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἀρχαίων εἰς τὴν λήγουσαν: ναυιῶν, διαβατιῶν.

Εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τὰ λαϊκώτερα τῶν ὀνομάτων τῆς κατηγορίας αὐτῆς, ἰδίως τὰ δεξιότονα, σχηματίζονται καὶ ἀνισοσυλλάβως εἰς ἄδες: *παλιάδες-παλιάδων, προματευτάδες, θεριστάδες*. ἐνῶ τὰ λογιώτερα δεξιότονα διατηροῦν καὶ τοὺς λογίους τύπους, *-αι* διὰ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ καὶ *-ας* διὰ τὴν αἰτιατικὴν: *νικηταί-νικητάς*.

Εἰς τὰ εἰς *-ος* λήγοντα οὐσιαστικὰ γενικῶς διατηρεῖται εἰς ἕλας τὰς πτώσεις ὁ *τ ο ν ι σ μ ὸ ς* τῆς ἐνικῆς ὀνομαστικῆς. Μόνον τὰ προπαροξύτονα παρουσιάζουν ἀρκετὴν ποικιλίαν. Αἱ πλάγαι πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ τῶν οὐσιαστικῶν τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν (*ἐμπόρων-ἐμπόρους, συντρόφων-συντρόφους*), ἐνῶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ προπαροξύνεται συνήθως (*ἐμποροὶ, θάνατοι, συμπεθέροι*). Εἰς τὸν ἐνικόν, ἡ γενικὴ παροξύνεται συνήθως εἰς τὰ προσηγορικά, *ἐμπόρου, θανάτου, ἀποστόλου-τοῦ καλόγερου*. Ἀντιθέτως τὰ κύρια τονίζονται καὶ ἐπὶ τῆς προπαραλήγουσας: ὁ *Θόδωρος-τοῦ Θόδωρου, τοῦ κύριου Στέφανου* κτλ.

Ἡ *κ λ η τ ι κ ῆ* τῶν ὀνομάτων εἰς *-ος* τελειώνει εἰς *-ε*, ἐκτὸς τῶν παροξυτόνων κυρίων ὀνομάτων καὶ ὀλίγων προσηγορικῶν, τὰ ὅποια τὴν ἐκανόνισαν εἰς *-ο* κατὰ τὰς ἄλλας πτώσεις: *γιατρός, ἀδελφόμενον, Θεέ, ἄνθρωπε, Μαθιέ* (καὶ *Μαθιό*), ἀλλὰ *Νίκο, Πέτρο, Παῦλο, καπετάνιο* (καὶ *καπετάνιε*), *γέρο*.

Ἐν τέλει εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ὅτι μερικὰ ἀρσενικὰ παρουσιάζουν καὶ ἄλλους τύπους, παρὰ τοὺς ἤδη μνημονευθέντας ἢ ἀντ' αὐτῶν: οὕτως ὁ *ἄντρας* καὶ ὁ *μῆνας* σχηματίζουν τὴν γενικὴν καὶ εἰς *-ός*: *ἄντρος, μηνός*.

Ὄνόματα εἰς *-ης* καθὼς ὁ *νοικοκύρης, ὁ περιβολάρχης*, ἐκτὸς τοῦ πληθ. εἰς *-ηδες*, σχηματίζουν καὶ πληθ. εἰς *-αῖοι, νοικοκύρηδες* ἀλλὰ καὶ *νοικοκυραῖοι*. Μερικὰ ἄλλα ἀρσενικὰ εἰς *-ας* (*μάστορας*) ἔχουν πληθυντικὸν εἰς *-οι* (*μαστόροι*), ἢ μόνον αὐτὸν ἢ παρὰ τὸν κανονικὸν εἰς *-ες*, ἢ καὶ κατὰ τὰ οὐδέτερα εἰς *-ια* (*κάβουρας-καβούρια*). Πβ. ἀκόμη *χρόνος-χρόνια, λόγος-λόγια, πλάτανος-πλατάνια*. Ὁ πληθ. τοῦ νοῦς λείπει. Τέλος ὁ *γέροντας* καὶ ὁ *δράκοντας* ἔχουν καὶ δευτέρον τύπον εἰς *-ος, γέρος, δράκος*.

Ὡς πρὸς τὴν κλίσιν τῶν *ο ὕ δ ε τ έ ρ ω ν* οὐσιαστικῶν πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν τὰ ἑξῆς: Τὰ οὐδέτερα ἔχουν ὁμοίαν τὰς

τρεις πτώσεις, ονομαστικήν, αιτιατικήν και κλητικήν. Ἡ κλίσις των γενικῶς παρουσιάζει ἀρκετὰ μεγάλην ποικιλίαν, ἀναλόγως τῆς καταλήξεως τῆς ἐνικῆς ονομαστικῆς (σίδηρο, τραγοῦδι, λάθος, ὄνομα, γράψιμο, κόρας, φῶς). Ἰδιαιτέρως πολυπληθεῖς εἶναι αἱ δύο πρῶται κατηγορίαι τῶν οὐδετέρων εἰς -ο καὶ εἰς -ι καὶ αὐτῶν ἡ κλίσις δίδεται ἐδῶ :

Ἐνικὸς

ὄνομ.	τὸ σίδηρο	τὸ πρόσωπο	τὸ τραγοῦδι
γεν.	τοῦ σίδηρου	τοῦ προσώπου	τοῦ τραγουδιοῦ
αἰτ.	τὸ σίδηρο	τὸ πρόσωπο	τὸ τραγοῦδι
	Πληθυντικὸς		
ὄνομ.	τὰ σίδηρα	τὰ πρόσωπα	τὰ τραγοῦδια
γεν.	τῶν σίδηρων	τῶν προσώπων	τῶν τραγουδιῶν
αἰτ.	τὰ σίδηρα	τὰ πρόσωπα	τὰ τραγοῦδια

α') Κατὰ τὸ σίδηρο, διατηροῦν τὸν τόνον εἰς ἕλας τὰς πτώσεις εἰς τὴν ἰδίαν συλλαβὴν, κλίνονται: βασιλόπουλο, ἀρχοντόπουλο καὶ ἄλλα πολυσύλλαβα δάχτυλο, κούμαρο, σῦνεργο, κόσκινο, μούσμουλο, τούμπανο, πίτουρο, τριστηρατο, σῦννεφο, ὑπόγειο, φρούγανο, κόκαλο, ψίχουλο, μαχαιροπίρουνο, φτωχόπαιδο, χιονόνερο, χαμόγελο, βατόμουρο, χαμόκλαδο, ἀβγολέμονο, ἀγριο-λούλουδο, μαντρόσκυλο καὶ ἄλλα σύνθετα—ζῶο, θηρίο, ξύλο, σῦκο, καπέλο, ροῦχο, νοσοκομεῖο—βουνό, φτερό, χωριό.

β') Κατὰ τὸ π ρ ὄ σ ω π ο κλίνονται: ἄλογο, ἀτμόπλοιο, μέτωπο, ὄργανο, συμβούλιο.

γ') Κατὰ τὸ τ ρ α γ ο ῦ δ ι κλίνονται: ἀλεύρι, γεφύρι, μαχαίρι, μεσημέρι, παιγνίδι, ψάρι, κονδούρι, ἀρνί, δόντι, ἀηδόνι, χάνι, πόδι, ξίδι, κλειδί, ποτάμι, θαλασσοπούλι, ποδάρι, λιωντάρι, λιθάρι, ματάκι, παιδάκι, ἀρνάκι, ἀγγελούδι, καλοκαίρι, θυμάρι, χαλάζι, ἐσημοκλήσι, παλάτι, κελί, κελάρι, σπίτι, σκαμνί, φλουρί, πουνγκί, τουφέκι, χέλι, φιλί, φαγί, δίχτυ, στάχυ, βράδυ.

Καὶ ἐδῶ παρουσιάζει ὁ τ ο ν ι σ μ ὸ ς εἰς τὰ ὑπερδισύλλαβα προπαροξύτονα κάποιαν ποικιλίαν, εἰς τρόπον ὥστε δὲν εἶναι αὐστηρῶς χωρισμένα τὰ κλινόμενα κατὰ τὸ σίδηρο τῶν ἀκολουθούντων τὸ παρᾶδειγμα πρόσωπο. Οὕτως εἰς μερικὰς λέξεις ὁ τονι-

σμός τῆς γενικῆς, ἐνικῆς καὶ πληθυντικῆς ποικίλλει. Αἱ λέξεις εἰς *-άκι*, ὅσαι διατηροῦν τὴν ὑποκοριστικὴν σημασίαν (προβατάκι, καπελάκι), δὲν σχηματίζουσι συνήθως γενικὴν. Λέγομεν ὅμως ἀντιθέτως: τοῦ σπανακιοῦ.

Τὰ παροξύτονα εἰς *-ι* εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης (τραγουδιοῦ, ἀρτιοῦ).

Ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐνεστώτος τῆς ὀριστικῆς τῶν ρημάτων, ἐνεργητικῶν καὶ παθητικῶν, ἑπάναγκες εἶναι οἱ διδάσκαλοι νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν τοὺς ἀκολουθοῦντας πίνακας καὶ παρατηρήσεις:

I. Παροξύτονα.

A' ἐνεργητικά

χάνω	ἀγοράζω
χάνεις	ἀγοράζεις
χάνει	ἀγοράζει
χάνομε	ἀγοράζομε
χάνετε	ἀγοράζετε
χάνουν (-νε)	ἀγοράζουν (νε)

B' παθητικά

χάνομαι	χρειάζομαι
χάνεσαι	χρειάζεσαι
χάνεται	χρειάζεται
χανόμαστε	χρειαζόμαστε
χάνεστε	χρειάζεστε
χάνονται	χρειάζονται

II. Περιπτώμενα

Τὰ ἐνεργητικά σχηματίζουσι τὸ β' ἐνικ. πρόσωπον εἰς *-ᾶς* καὶ *-εῖς*. Τὰ παθητικά εἰς *-ιέσαι* καὶ *-ᾶσαι*.

Α' ενεργητικά

I	II
ἀγαπῶ	ἀργῶ
ἀγαπᾶς	ἀργεῖς
ἀγαπᾷ (-άει)	ἀργεῖ
ἀγαποῦμε	ἀργοῦμε
ἀγαπᾶτε	ἀργεῖτε
ἀγαποῦν (-νε)	ἀργοῦν (-νε)

Β' παθητικά

ἀγαπιοῦμαι (-ιέμαι)	κοιμοῦμαι
ἀγαπιέσαι	κοιμᾶσαι
ἀγαπιέται	κοιμᾶται
ἀγαπιούμαστε	κοιμούμαστε
ἀγαπιέστε	κοιμάστε
ἀγαπιοῦνται	κοιμοῦνται

Τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἀντιπροσωπεύουν τοὺς συνηθεστεροὺς σχηματισμοὺς τῶν συνηρημένων ρημάτων.

Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως τύποι ἀνήκουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν κοινὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν, ἐπρωτιμῆθησαν ὅμως εἰς τὰ ἀναγνωστικὰ οἱ ἐκτὸς παρενθέσεως τύποι.

Κατὰ τὸ ἀ γ α π ῶ κλίνονται: διψῶ, κενιῶ, χαιρετῶ, χτυπῶ, τραβῶ, τιμῶ, πηδῶ, βασιῶ, βουτιῶ, ρουφῶ, περνῶ, ξεχνῶ, πετιῶ, φυσῶ κλπ.

Κατὰ τὸ ἀ ρ γ ῶ κλίνονται: ἀποτελῶ, ζῶ (ζῆς, ζῆ, ζῆτε), θαρρῶ, κατοικῶ, καλλιεργῶ, λαλῶ, προσπαθῶ, μπορῶ.

Μερικὰ ρήματα κλίνονται καὶ κατὰ τὸ ἀγαπῶ καὶ κατὰ τὸ ἀργῶ: μιλεῖς καὶ μιλᾶς, πατεῖς καὶ πατᾶς, φορεῖς καὶ φορᾶς, τραγουδεῖς καὶ τραγουδᾶς.

Κατὰ τὸ ἀ γ α π ι ο ῦ μ α ι κλίνονται: βαριοῦμαι, βασιοῦμαι, κρατιοῦμαι, τραβιοῦμαι, πουλιοῦμαι, παραπονοῦμαι, στενοχωριοῦμαι.

Κατὰ τὸ κ ο ι μ ο ῦ μ α ι κλίνονται: θυμοῦμαι, φοβοῦμαι, λυποῦμαι.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Νοεμβρίου 1919

Συνελθὼν τὸ Ἐκπαιδευτικὸν συμβούλιον, ἐνέκρινε σχέδιον ὁδηγιῶν διὰ τὴν γραμματικὴν διδασκαλίαν τῶν τριῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ὅπερ κατατεθὲν ἐν χειρογράφῳ εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ συμβουλίου ὑποβάλλεται ἐν ἀντιγράφῳ εἰς τὸ Σεβ. Ὑπουργεῖον πρὸς ἔγκρισιν, ἐκτύπωσιν καὶ διανομὴν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα.

Ὁ πρόεδρος
Δ. Λάμπας

ΤΙΜΗ Λ. 50

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΝΤΖΕΒΒΑΚΚΗ